

Kitap Tanıtımı

Bilginin Serüveni (The Adventure of Knowledge)¹

Hasan Ali ÇETİN²

Prof. Dr. Necati ÖNER, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun olduktan sonra aynı üniversitenin İlahiyat Fakültesinde başladığı akademik hayatında felsefe, sosyoloji ve mantık alanlarında önemli çalışmalara imza attı ve uzun yıllar Ankara Üniversitesinde görev yaptı. Sayın Öner aynı zamanda Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının ilk kurulduğu yıllarda, Kurumda başkan olan merhum Ord. Prof. Dr. Aydın SAYILI döneminde başkan yardımcılığı görevinde bulundu ve 02.01.2019 tarihinde vefat etti. Geride bıraktığı yayımlanmış çok sayıda eserin sonuncusu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı yayınlarından çıkan *Bilginin Serüveni* adlı kitabıydı.

Bilginin Serüveni'nde bilgi sorunu ele alınmıştır. Bilginin ne olduğu, nasıl oluştuğu, bilgi edinirken zihin fonksiyonlarının nasıl bir rol oynadığı, bilgi türleri, bunların hakikat değerleri ve insan hayatına olan etkileri işlenmiştir. İnsanın bilinçli eylemleri hep bir bilgiye göre olur. Sahip olduğumuz bilgileri eylem için kullanırız. Eylem söz konusu olunca özgürlük akla gelir. Eyleme geçtiğimizde ne gibi engellerle karşılaşırız? Her eylem insana bir sorumluluk getirir, sorumluluk sınırlarımız neresidir? Kitapta ele alınan bütün konuların, birbirinin mantıksal sonucu olduğu görülmektedir. Necati Öner, bilgi konusunu temel alarak insan ve toplum hayatında birbiriyle ilişkili kavramları bir felsefeci bakışıyla sırasıyla ele almıştır. Kültür, medeniyet; bilginin kaynağı, değeri, bilgi edinme yolları, bilgi türleri, bilim sınıflamaları; zihniyet, özgürlük, sorumluluk, otorite gibi kavramlar kitapta ele alınan diğer konulardır.

¹ Öner, Necati (2018). *Bilginin Serüveni / The Adventure of Knowledge*, çev. Kala, Muhammed Enes; Kocamusaoğlu, Buğra, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. DOI: 10.32704/erdem.657049

² Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Yüksek Kurum Uzmanı, ORCID: 0000-0001-9673-8242

Bu kitap, yazarının ifadesiyle aynı zamanda felsefeye giriş mahiyetindedir. Felsefe alanına farklı kapılardan girilebilir. Buna göre her yazar kendi anlayışına göre bir kapı açar. Bu kapılarla açılan yollar ya tarihsel olur ya da sistematik olur. Tarihsel yolda, tarihi seyir içerisinde filozofların fikirleri anlatılır. Sistematik yolda ise felsefenin ana konuları olan varlık, bilgi ve aksiyon sorunları veya bu ana konulardan birisi ele alınıp felsefeye girmeye çalışılır. Yazar bu sonuncu yolu seçmiştir: bilgi konusundan felsefeye giriş yapar. Hangi yolla olursa olsun felsefeye giriş mahiyetindeki kitaplar elbette felsefenin bütün sorunlarını ele almaz fakat her kitap felsefeden bir kesittir.

Kitap 4 (dört) ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bilginin tanımı, kavram, hüküm ve çıkarım, akıl ilkeleri (özdeşlik, çelişmezlik, üçüncü şıkkın imkânsızlığı, yeter sebep ilkesi) anlatılmıştır. Bilgi edinme yolları: akıl yürütme (dedüksiyon, tümevarım, benzetim), içgörü ve zihniyet konuları yine bu bölümde ele alınmıştır. Varlık dünyasında insan ve insanın insan dışındaki canlılardan farkı konularına eğilen yazar, şu saptamalarda bulunur:

Biyolojik yapı bakımından insanla diğer hayvanlar arasında büyük fark yoktur. İnsanı onlardan ayıran, insanın manevi dünyasıdır. Bu dünya akıl, duygu, inanç ve bunlara bağlı olarak bilim, din, sanat, ahlak vs. gibi öğelerden oluşur. Ayrıca insan, manevi dünyasının verilerine dayanarak ortaya koyduğu bilgiye dayalı her türlü teknoloji ile diğer canlılar arasında üstün bir yer sağlamış ve dünyaya hâkim olmuştur.

Hayvanlar içgüdülerine mahkûmdur; hep yerinde sayarlar. Bin sene önce yaşamış bir atla, bugünkü atın hareketlerinde bir değişiklik yoktur. İnsan faaliyetleri ise bir su gibi geleceğe doğru değişerek, gelişerek akıp gider. İşte bu dinamik durum kültür ve medeniyet denen şeyi oluşturur ve insan ortaya koyduğu bu kültür ve medeniyet içerisinde hayatını sürdürür. Bu faaliyetlerin oluşmasında akıl başrolü oynar. Bu sebeple “insan akıllı hayvandır” tanımı sık kullanılır. İnsan ve toplum hayatında bilim ve teknolojinin sağladığı faydalar akıl faaliyetlerini ön plana çıkararak, insanın ilgi ve uğraşlarının büyük bir kısmını bu alana hasretmesine sebep olmuş, duygu ve değer dünyası ihmal edilmiştir. Bu hâl insanın her zaman hayrına olmamış, bazen kendisini sıkıntıya sokan birçok sorunla karşı karşıya bırakmıştır. (s. XIII)

Yazar kitabın bütününde varlık dünyasında insan, insanın dünyasında akıl, mantık, bilgi ve bilgiye ulaşma yolları gibi konularda sistemli bir sorgulama yapma ve peş peşe akıp giden soru/n/lara doğru cevaplar bulabilmenin

derdindedir. Okuyucunun zihninde beliren soruları sezen yazar, bir rehber öğretmen, bir bilge edasıyla okuyucunun zihnini aydınlatan cevaplar, bilgiler vererek görevini layıkıyla ve büyük bir ustanın titizliğiyle yerine getirmektedir. Yazar ve okuyucu varlık âleminde, insanlık tarihinde ve insan zihninde maceralı bir yolculuğa çıkmış gibidir âdeta; yılların tecrübesiyle üstâdlık pâyesine erişen yazarın rehberliğinde okuyucunun zihninde aydınlanır kararlık noktalar bir bir.

Kitabın ikinci bölümü dil konusuna ayrılmıştır. “Dil düşüncemizi kuşatan elbise gibidir.” (Ed. Sapir) ve “Dil ve düşünce bir kâğıt yaprağının iki yüzü gibidir; aynı zamanda, arka yüzünü kesmeden ön yüzü kesilmez.” (Saussure) gibi alıntılar da yapılarak dil ve düşünce arasındaki ilişki mantık ve felsefenin süzgecinden geçirilerek anlatılır.

Kitabın üçüncü bölümünde bilginin türleri (temel bilimler, dinsel, felsefi, bilimsel, sanatsal, günlük ve okkült bilgi) anlatılmıştır. Bilgiler elde edilirken dayanılan kaynak, başvuru yöntem ve kullanmada hedef olarak seçilen amaca göre türlere ayrılır. Bu bilgi türleri sırasıyla açıklanmıştır.

Dördüncü ve son bölüm özgürlük (seçme ve eylem özgürlüğü) ve sorumluluk konularına ayrılmıştır. Özgürlük nedir, sınırları neresidir? İnsan özgürlük bilincine özgürlüksüzlük hâlinde varır. Hangi şartlarda kendimizi özgür, hangi şartlarda özgürlüksüz hissederiz? Seçme, özgürlüğün temel ögesidir. Seçimden sonra eylem gelir. İnsan eyleme geçtiğinde bir engelle karşılaşır istediğini yapamazsa o alanda özgür olmadığını hisseder. Seçme ve eylem özgürlüğü kavramları neyi ifade eder? Özgürlük, sorumluluk kavramıyla çatışır mı? İnsan kendini hangi hâllerde, kimlere karşı sorumlu hisseder? Sorumluluk çeşitleri nelerdir? Son bölüm bu sorular ve cevaplarıyla oluşturulmuştur.

Bilginin Serüveni, daha çok okuyucuya ulaşması ve faydalı olması hedeflenerek Dr. Muhammed Enes Kala ve Dr. Buğra Kocamusaoğlu'nun İngilizce çevirisiyle birlikte Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanmıştır.

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, doğru bilgiye ulaşma yolunda okuyucularıyla birlikte yol almaya, kültür ve medeniyetimizin değerli eserlerini gün yüzüne çıkarmaya, bu eserleri okuyucularıyla buluşturmaya devam ediyor. Kurum dünden bugüne, bugünden yarınlara uzayan bu yolculukta nice güzel eserimizi keşfetmeye, bu keşifleri gelecek nesillerin eline bir medeniyet mirası olarak bırakmaya gayret ediyor. *Bilginin Serüveni / The Adventure of Knowledge* adlı eser de okumaya değer güzel kitaplardan birisi olarak ilgililerini bekliyor.

